

Æbler for enhver smag

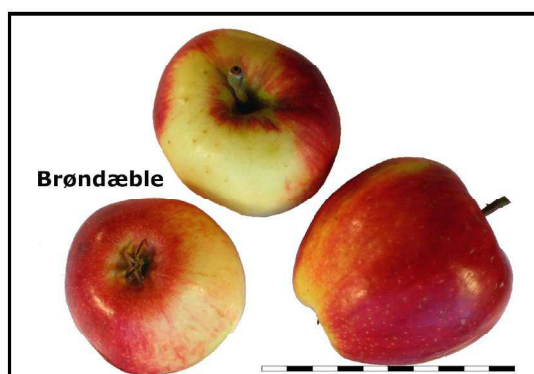
af Maren Korsgaard

Naturen er ødsel og verden er mangfoldig. Vi ved det godt, men det er sjældent, man oplever det så intenst som under et besøg på Pometet i Tåstrup, vores nationale samling af frugt- og bærsorter. Her er omkring 2000 forskellige sorter af frugt og bær samlet på et sted. Æblesorterne udgør den største samling med omkring 750 forskellige sorter, og de er et imponerende syn i sensommeren, hvor frugternes forskelligheder træder frem.

I projektet "Anvendelsesegenskaber og systematisering af gamle danske æblesorter i økologisk og miljøvenlig drift" har jeg gennem de sidste par år haft fornøjelsen af at arbejde med de mange æblesorter på Pometet. Mit arbejde munder bl.a. ud i en database og sortsbestemmelsesnøgle, som bliver offentlig tilgængelig via pometets hjemmeside. Nøgle og database forventes klar til brug sidst i 2008 og kan ses på www.agri.life.ku.dk/faggr/afgrode/Pometet.aspx

I databasen bliver det muligt at se beskrivelser og billeder af ca. 330 æblesorter. De 250 sorter, der oprindeligt stammer fra Danmark er med i nøglen. Kendte sorter fra denne gruppe er f.eks. Ingrid Marie, Filippa, Skovfogedæble, Bodil Neergaard, Flaskeæble, Ildrød Pigeon og Guldborg. I den nye database bliver alle oplysninger om sorterne tilgængelige også fra de gamle pomologiske værker, som er blevet digitaliseret.

Mange af sorterne har kun haft lokal udbredelse og er nu for første gang beskrevet med udførligt billedmateriale. Det gælder f.eks. sorter som Ninas æble, Pigeon fra Juellinge, Mikkell Peders æble, Per Smed,

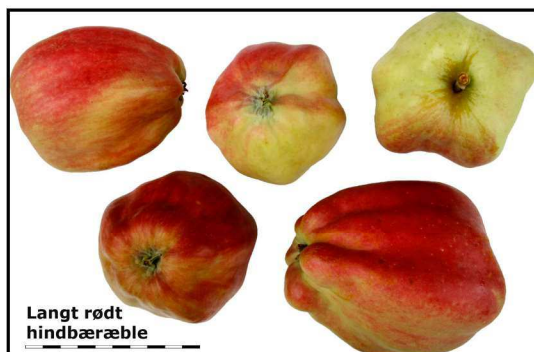
Slesvigs jordbæræble og mange andre, som man sjældent har hørt om. I databasen findes også omkring 80 internationale sorter, som bliver eller har været dyrket meget i Danmark, f.eks. James Grieve, Belle de Boskoop, Rød Ananas og Cox Orange. Databasen er koblet sammen med en søgefunktion, så alle får en chance for at finde navnet på et æble, blot man kan beskrive det, eller omvendt finde en æblesort med nogle bestemte karaktertræk.

Mange robuste sorter

De mange sorter er enormt forskellige indenfor smag, udseende, holdbarhed og robusthed. Netop robustheden har jeg registreret i mange af sorterne. Det har været muligt på Gl. Estrup landbrugsmuseum på Djursland, hvor der vokser en kopi af de 250 danske æblesorter under økologiske forhold. Desuden er nogle af sorterne robuste registreret i den biodynamiske plantage Bellinghus ved Slingerup, hvor frugtavlser Verner Andersen dyrker mange af de gamle danske sorter.

Registreringerne peger på, at omkring 65 af de gamle danske sorter er meget robuste overfor skurv, meldug og æblekræft med kun 0-10 % angreb i 2006-2007. Andre 52 sorter er ret robuste med kun 10-30 % angreb af enten skurv, meldug eller æblekræft i 2006-2007. Robusthed er dog ikke nok for at gøre et æble interessant til dyrkning. Smagen er afgørende, og skal æblet dyrkes erhvervs-mæssigt er det også vigtigt, at æblet har en vis holdbarhed og ser fristende ud.

Disse egenskaber bliver det muligt at få overblik over i den nye database. Så har man lyst til at prøve nogle af de originale danske æbler, bliver det fremover enklere

at vælge dem ud efter smag, sæson og robusthed. Et godt bud på smukke, vel-smagende og robuste sensommeræbler er 'Brøndæble' og 'Maren Nis'. I den senere sæson hører 'Nonnetit bastard', 'Dansk Rosenhäger' og 'Dronning Louise' blandt de robuste og vel-smagende gamle sorter.

Høstudbyttet har det ikke været muligt at registrere i projektet. I nogle tilfælde er det beskrevet i litteraturen, men for nogle sorter, er den parameter ikke kendt, så til erhvervsbrug bør man afprøve sorterne lidt forsigtigt inden større satsninger.

Ekstotiske æbler

Efter at have smagt på 350 forskellige æblesorter kan jeg slå fast, at æbler smager forskelligt, alt imellem himmelsk og afskyeligt. Den mest afskyelige var en mutation af Gråsten, som engang i 70-erne blev resultatet af et forsøg med bestråling.

Blandt de himmelske var der heldigvis mange, blandt andet nogle sorter som også smager

af andet end æbler. Nogle af de gamle sorter har nemlig en tydelig aroma af bær eller eksotiske frugter som ananas og passionsfrugt. Det har selvsagt været et unikum i en fortid, hvor tropiske frugter ikke var dagligdag.

Nedenfor er listet de gamle danske sorter, som jeg fandt særlige aromaer i. De er ikke undersøgt kemisk, så det er muligt, at andre smagsløg vil opleve dem anderledes.

Gør frugtuddbuddet mangfoldigt

Der er masser af muligheder for at øge udbuddet af spændende æblesorter til forbrugerne. Mange af de gamle sorter passer dog ikke ind i en moderne forsyningskæde, der som regel indebærer masser af lagring, håndtering og sortering, der kun kan tåles af meget faste, stødbuste og langtidsholdbare sorter. Men har man mulighed for et direkte salg til forbrugere, så er kunderne parate til at prøve noget nyt. Masser af mennesker er umådeligt trætte af kun at få tilbudt røde og grønne æbler fra udlandet, endda æbler af gammel høst.

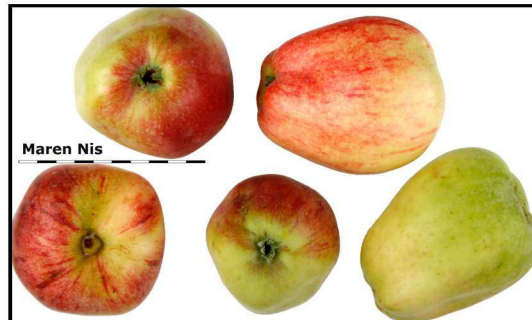
Aroma-type

Æblesort med denne usædvanlige aroma.

Citron	Vinteræble fra Marebæk
Appelsin	Femøæble, Blodrød Gråsten, Kundby æble
Ananas	Vinteræble fra Halsskov, Elmelund
Stjernefrugt	Kronprins Frederiks Taffelæble, Sorø æble
Passionsfrugt	Aaby æble
Fersken	Ærø-æble
Druer	Søbjerg æble, Hvid sommer Pigeon, Signe Tillisch
Melon	Sukkeræble
Jordbær	Fru Glahns æble, Thyrislund, Stjerneæble nr. 1, Johansens røde Høstkalvil, Ingers æble
Hindbær	Rød Maglemer, Langt Rødt Hindbæræble
Stikkelsbær	Løgæble, Annas æble
Muskat	Langeland Hvid Pigeon
Hassel nødder	Kansler æble
Roser	Ormslev æble, Ninas æble

En del af min egen æblehøst blev i år solgt på det økologiske sensommermarked på Østerbro. Her var der kunder, der gik målrettet efter sorter som Rød Ananas og Filippa og en ukendt sort som den gamle 'Maren Nis' blev faktisk et hit på torvet. Retfærdigvis skal det dog nævnes, at den moderne sort Rubinola vandt over både Filippa og Gråsten i en større smagstest blandt torvets kunder.

Et stort udvalg af sorter er dog et trækplaster, og muligheden for at blande 5-6 forskellige sorter i en pose er simpelthen en oplevelse for nutidens kunder. Og havde jeg haft sorter som 'Kronprins Frederiks taffelæble', 'Langt rødt Hindbæræble' eller 'Løgæble' med på torvet, så ville folk helt sikkert have revet dem væk, alene af nysgerrighed og fascination af deres fantastiske navne og udseende.

Har du fået lyst til at give folk denne chance for æbleoplevelser, kan podekviste bestilles fra Pometets samling hvert år i december via hjemmesiden www.agri.life.ku.dk/faggr/afgrode/Pometet.aspx.

Æbleåret 2008

af Maren Korsgaard

Året 2008 vil blive husket som et stort æbleår, ligesom 2007 også var det. Træerne bognede af flotte æbler i år. Selv gamle træer, hvor æblerne plejer at være små og skurvede har i år præsteret kassevis af flotte frugter. Forklaringen er en sjælden god kombination af klimaet sidste efterår og dette forår og forsommer.

Den store blomstring, som var første betingelse for de mange æbler, blev grundlagt sidste sommer og efterår. Æbleblomsten dannes som det sidste i knoppen, efter at blad anlæggene er bygget. Et lunt efterår med gode vækstbetingelser giver træerne gode muligheder for at give knopperne den sidste udbygning, nemlig blomsteranlæg. Sådan var efteråret i 2007 og vi gik vinteren i møde med mange, store og fyldige blomsterknopper på træerne.

Vinterkulden kom først i marts og med hård frost i påsken. Det gav frostskafer i de tidligst blomstrende arter som mirabeller, blommer og pærer, og dem fik vi ikke mange af i 2008. De fleste æblesorter gik dog fri af frostskafer og blomstrede allerede i første uge af maj, ca. 2 uger før normalt.

Æblernes værste svampesygdom hedder æbleskurv, og den smitter fra de gamle blade på jorden til de nye, i perioden fra løv-

spring og til Skt. Hans. I den periode fik vi stort set ingen regn i år, dermed var det for tørt til, at skurvsvampen kunne inficere, så æblerne blev fine og fri for skurvpletter.

Skadelige insekter har derimod haft et relativt godt år, og klimaskafer i form af solskold og vindslid har vi også set mere af i år. Næste år bringer nye forhold, men sikkert er det, at mængden af skurv-smitstof til næste forår vil være lavere end normalt.

Billede 1. I 2008 slap æblerne for skurvpletter, takket være den tørre forsommer. Skadelige insekter, solskold og vindslid gjorde dog deres indhug i de fine æbler.